

אניני מלכות

מלוקט מספר

'מתיקות התורה'

מוסר השכל ולקח טוב ואמרות חיוזק הגלמדים מתוך פרשיות התורה מלוקטים מפי סופרים וספרים ככתבם וכלשונם

פרשת וארא ❏ גליון ה

כששוכח ומתגאה לומר כחי ועוצם ידי צריכין להביאו במיצר שיראה כי הכל מהש"ת

וְהוֹצֵאתִי וְגו' וְהִצַּלְתִּי וְגו' וְלָקַחְתִּי וְגו' וַיִּדְעָתֶם כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם הַמוֹצִיא אֶתְכֶם וְגו' (ו', ו-ז). ראינו, כי כל הרצון בגאולת מצרים היה לידע שהש"י הוציאנו משם, ולכן צריכין לזכור תמיד יציאת מצרים.

והאמת כי בכל עת יש מצרים לכל איש ישראל, לכן מזכירין בכל יום יציאת מצרים, וכפי מה שיודעין וזוכרין שהש"י הוציאנו אין צריך להיות בפועל תוך המיצר, כי כשאדם שוכח ומתגאה לומר כחי ועוצם ידי כו' (דברים ח, יז) אז צריכין להביאו במיצר, ושיראה כי הכל מהש"ת.

שפת אמת תרל"ד

במדבר תמהו ישראל מהמן אבל בניהם תמהו בבואם ארצה ואכלו מאשר נזרע

וְהִבֵּאתִי אֶתְכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי וְגו' אֲנִי ה' (ו', ח). י"ל כי כל דבר אשר האדם מורגל תמיד לראותה

להזהר במאד שלא יהרהר אחר הקב"ה שלפעמים חושב שזה הוא רע ובאמת זה טובה

וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶל מֹשֶׁה (ו', ב). דבר אתו קשות על שהקשה לדבר ולומר (שם ה, כב) 'למה הרעתה' (רש"י), שהרהר אחר מדותיו של הקדוש ברוך הוא, ואמר לו הקדוש ברוך הוא חבל על דאבדין ולא משתכחין (סנהדרין קיא). כמו שהאריך רש"י (שמות ו, ט). על כן צריך האדם להיות נזהר במאד שלא יהרהר אחר הקדוש ברוך הוא במה שמשפיע עליו אם טוב אם רע, כי ה' הוא הצדיק, ולפעמים האדם חושב שדבר זה הוא רע והאלקים חשבה לטובה.

של"ה הק' דרך חיים תוכחת מוסר

שומע תפילת כל פה

וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נַאֲקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (ו', ה). יש אדם שאינו זכאי שיקבל הקב"ה תפלותיו אלא בעבור תוקף תחנונים ודמעות עיניו אשר תמיד בוכה ומתחנן, אע"פ שאין בידו זכות ומעשים טובים, מקבל הקב"ה תפלתו ועושה חפצו.

ספר חסידים סימן קל

עובדות וסיפורי צדיקים

אם אני יודע ומרגיש במחשבותיך עאכו"כ עליך להאמין כי הקב"ה יודע

וַיֵּרָא אֶל אַבְרָהָם וְגו' (ו', ג). שמעתי בשם הרה"ח רבי צבי הירש קרינקער זצ"ל מוקני חסידי קארלין, שנסע לרבינו הרה"ק רבי אשר הצעיר מסטולין זי"ע לקראת ראש השנה תרל"ג, השנה הראשונה להנהגתו. רבי הערשיל סיפר: בליל ראש השנה, כשנכנס רבינו לעריכת שולחנו הטהור, מזג את כוס הקידוש והתכוון לאמירת קידוש היום. הרבי הרים את הכוס, פתאום הניח את הכוס חזרה, הגביה את עיניו הטהורות והביט לכל הכיוונים. מאות ואלפי החסידים שעמדו על השולחנות והספסלים עמדו משתוממים.

והנה מצביע הרבי בידו על אחד האברכים שעמד רחוק, תלוי על אדן החלון, ומבקש שיתקרב אליו. חיל ורעדה אחזו באברך, ברדת וזיעה נגש אל הרבי. בקול חרישי פנה אליו רבינו ואמר: "אם אני יודע ומרגיש במחשבותיך, כל שכן וקל וחומר שעליך להאמין כי הקב"ה מנהיג לכל הברואים, ויודע כל מחשבותם."

והשכילו נפלאותיו של הקב"ה על ידי זרע וקציר, וזה והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי וגו', אני ה', שתדעו ותבינו על ידי זה כי אני ה' מהוה כל היות גדולות עד אין חקר.
תורת משה (חת"ס)

התורה מרחבת לבו של אדם

מִקְצֵר רוּחַ (ו, ט). אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם.
אור החיים

אם מאמין באמת למה הוא דואג הרי צריך להיות שמה שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד

הן בני ישראֵל לא שמעו אֵלֵי נְאֻיךָ וְשָׁמְעֵנִי פְרַעַה וְגו' (ו, יב). ידוע (ילקוט הושע, תקיט) שהגאולה תלוי באמונה, ובזכות אמונה נגאלו ובזכות אמונה עתידים ליגאל, זהו שאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי להאמין ואיך ישמעני פרעה, כלומר אם אין אמונה איך תהיה הגאולה שישמעני פרעה לשלחם.

ופירש רש"י זה אחד מקל וחומר שכתורה, פי', אמונה היא 'קל וחומר', שנראה כדבר קל שעם מי שמדברים שגור בפיו אמונה, אין לך אדם שבעולם שיאמר שאין לו אמונה ח"ו, ובאמת הוא חומר שכתורות, כי אם באמת הוא מאמין למה הוא דואג, צריך להיות שמה באמונה ובטחון שכל מה דעביד רחמנא לטב עביד.
דברי ישראל

אם גם הדבר בעצמותה פלא גדול כמו בראותו נמלה אשר עליה שלמה המלך אמר ראה דרכיה וחכם, וגם לרבות יתושים אשר עינים להם ואיברים מיוחדים לכל דבריהם בכלל ובפרט וכל הבריה גדולה כראשה של מחט, ואם אדם ישכיל בדבר יפלא מאוד על זה, בכל זאת לא יתמהו האנשים עליהם כמו בראותם חיות גדולות ומשונות כפיל, וקוף, כי המה מורגלים באלה לראותם תמיד, ואומרים כי כך הקב"ה הטביע בדרך הטבע ולא ישימו לבם לחקור ולהשכיל במושכלות על ידי זה גבורות הבורא ית"ש, אשר מה רבו מעשיו וכלם בחכמה המה.

ובן הדבר בזרעים ואילנות אשר מחטה יצא שכולת מלאה, ומגרעין אחד יצמח אילן, אשר ברב הימים גדול ברב ענפיו מלאים פירות, נחמד למראה עלהו לתרופה ופריו למאכל, והנה עם בני ישראל אשר בארץ מצרים היו, ותמיד ראו שנה ושנה זרע חריש וקציר מקטנם ועד גדלותם הורגלו רק בזה, ולא התפלאו ולא השכילו בלבותם על זה.

אבל בלכתם במדבר וירד להם מן לחם מן השמים, וימטר עליהם כחול הים עוף כנף, המה ראו כן תמהו, והכירו בזה, ונודע להם כחו וגבורתו של הקב"ה, אבל בניהם אשר הולידו במדבר בארץ לא זרועה ומזונותיהם הי' מן רק אשר ירדה להם מן השמים ואת השליו אשר הקב"ה הגיז להם הורגלו בזה, אשר זה להם כדרך הטבע, ולא התבוננו בזה על ידי מן ושלו גדולת הבורא ית"ש, אבל כבואם ארצה כנען א"י ואכלו מעבור הארץ מאשר נזרע ונקצר, אז תמהו מאד איש אל רעהו, והתבוננו

עובדות וסיפורי צדיקים

לאחר סיום השולחן הטהור של רבינו זי"ע, התוודה האברך בפני חבריו כי בזמן שרבינו עמד לקדש על היין, נכנסה בו פתאום רוח שטות, ובדעתו עלו מחשבות פסולות בעיני אמונה והשגחה פרטית, הרבי ברוח קדשו הרגיש את מחשבתו, והשיב לו תשובה בדיוק על מה שחשב.

לב ישראל להגה"צ ר' ישראל גרוסמאן

להרבי ר' זושא לגודל בטחוננו ברא השי"ת בפיו דבש וחלב

וְאֵרָא אֶל אַבְרָהָם וְגו' (ו, ג). וסיפר לי מו"ח הצדיק המפורסם מוהר"ר אברהם מרדכי מפינטשוב ששמע מאיש אלקים קדוש מוהר"ר ר' זוסא מאניפאלי, שסיפר לו האיך בעניותו היה שמש בעיר אוסטרעהא, והיה דרכו להתענות שנים ושלושה ימים ואח"כ היה הולך לבקש מאיזה בעה"ב שיתן לו על לחם להשיב נפשו. ופעם אחת אמר בלבו שזהו חסרון אמונה לילך ולבקש לחם, אלא יבטח באלקיו באמונה שלימה שלא יחסיר מזונו.

ופעם אחת התענה שלשה ימים כדרכו ואחר התענית לא היה מי שיתן לו מעט לחם, והתענה והלך עד שהיה קרוב למות, ולא היה מי שיתן לו שום דבר, והיה רעש גדול למעלה, ולא היה בכל המקום מי שיזדמן לפניו זה המצוה הגדולה לקיים נפש קדוש כזה כי לא היה אפילו אחד שיהיה ראוי לזה, אף שהיו שם אנשים כשרים הרבה לא היו ראויין למצוה זאת שישלח לו השי"ת דורון כזה כמבואר בזהוהר (ראה פרשת וירא ח"א קד א).

וברא לו השי"ת שני דדין בפיו אחד הוציא דבש ואחד הוציא חלב [כדמצינו כן במדרש (שמו"ר א, יב) אצל ילדי ישראל במצרים], וג' חדשים היה ניזון מזה הדבש וחלב שהיה יונק מן הדדין שבפיו, ואחר עבור ג' חדשים בא אליו אחד ואמר לו, זוסא קח לך ששה גראש וקנה לך לחם, אזי ברגע נפסק זה הדבש וחלב כך סיפר הצדיק בפיו למו"ח. היכל הברכה ואתחנן ה, כה עה"פ הישיבו כל אשר דברו

בזיונות כפרת עונות

וַיִּצְוֶנִי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וַאֲלֵי פְרַעְזָה מֶלֶךְ מִצְרַיִם (ו, יג). פירש"י
שיסבלו דברי בני ישראל וינהגו כבוד בפרעה, נראה
דרצה להזהירם שלא יבזו המלך ויתכפרו לו עונותיו ולא
יבואו המכות עליו בדין, ויסבלו דברי תרעומות ישראל
שלא להוסיף להם חטא ופשע לגרום אריכות הגלות או
קושי השיעבוד ח"ו.
חתם סופר עה"ת תקפ"ח

לא נקבע לו שם בכל התורה אלא כמו שקראו בתיה בת
פרעה

אָמַר אֱלֹהֵי אֶהְרָן (ו, יט). לפי שהגין היאור על משה כשנשלך
לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו, ולקה על ידי אהרן
(רש"י):

ותקרא שמו משה מכאן אתה למד שכהן של גומלי חסדים,
אע"פ שהרבה שמות היו לו למשה לא נקבע לו

עובדות וסיפורי צדיקים

רבש"ע נלכדתי בסיביר אינני ברשותי לשמור עצמי אלא תשמור עלי ולא הצטננתי

וְגַם אֲנִי שָׁמַעְתִּי אֶת נְאֻמַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (ו, ה). שמעתי את העובדא מפיו של רבי יחזקאל אברמסקי שהוגלה לסיביר באשמה שלמד
עם תלמידים, תחת שלטון הבולשביקים. שלחו אותו לארץ גזירה לסיביר לשש שנים, מספר השנים לעבודת פרך רח"ל, כידוע
שלא רבים מהנענשים השלימו את עונשם, רובם קיפחו את חייהם, בבוקר הראשון לשהותי במחנה האסירים יצאנו והקור היה נורא
נוראות חמושים או ששים תחת האפס, אמרו לנו לקבוצת העובדים להוריד את הנעליים אח"כ את גרביים כי אנו עתידים לרוץ כך
שלושה קילומטרים על השלג ברגליים יחפות, עמדנו כך ברגליים יחפות, מוכנים ומזומנים לאות מפי המפקד להתחיל לרוץ.

הוא היה בטבעו נפגע מהר מצינה, בישיבת סלבודקא, אם רק היו פותחים חלון הפונה לרוח היום, כבר הצטנן, בילדותי מצבי
היה גרוע שבעתיים, אמא ע"ה היתה צריכה ללוות אותי לחיידר עטף בבגד עב, ואם לא הייתי מצטנן.

והנה הרב אברמסקי הוגלה לסיביר ושהה שם כשנה וחצי, וכאשר נכנס בשערי סיביר, אמר לבורא עולם, אבא טאטע, רבוננו של
עולם חכמינו אמרו במסכת כתובות (ב) הכל בידי שמים חוץ מצינים פחים, שנאמר צינים ופחים בדרך עיקש שומר נפשו ירחק מהם.
כלומר הצטננות צינים ופחים תלויה במעשי אדם לשמור על עצמו. רבוננו של עולם, עד עכשיו הייתה לי יכולת לשמור על עצמי,
אבל עתה הרי כיון שנלכדתי בידי הבולשביקים כאן בסיביר, אינני ברשות עצמי לשמור, א"כ תשמור אתה עלי. לעתים שרר שם
בסיביר כפור כזה שאדם שלא רץ בכל כוחו דמו בגופו היה קופא, ובכל זאת הלכתי ללא מנעלים, וכמעט ללא בגדים, ואף פעם
אחת לא הצטננתי באותה שנה.

למדנו אדם חייב בהשתדלות, אבל כאשר הוא פטור ואומר רבוננו של עולם אני פטור מהשתדלות, אם פטור לא צריך, ה' כבר
להגיד, במדבר, עמי קח בשם הגה"צ ר' יעקב גאלינסקי
דואג להצטננות.

אמר לתלמידו בנוגע להצעת שידוך שראה שם עניות: "ואיזה עוד מעלות ראית שם?"

וַיִּקַּח אֶהְרָן אֶת אֵלִישֶׁבֶע בַּת עֲמִינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן לוֹ לְאִשָּׁה (ו, כג). החפץ חיים זצ"ל היה ממאים את הבלי העולם בלשון זה: מעולם
לא ראיתי עשיר אוכל מטבעות של זהב, או להיפך עני ואביון האוכל מסמרים, שניהם מאותו ככר לחם הם ניוונים.

אף כשדיבר הח"ח בהצעת שידוך לחד מבני חבורתא קדישתא דראדין, וחזר הבחור מהפגישה עם המדוברת אל רבו הח"ח,
להשיח בפניו ממה שראה. הח"ח בדאגתו ובחמלתו שאלו נו, אמור לי מה ראית שם, הבחור הפטיר ביגון, א זעלעכע עניות, א זעלעכע
עניות, [הלא העניות נוראה שם]. הוסיף הח"ח לשאול לתומו און וואס נאך פאר א מעלות האסטו געזען, [ואיזה עוד מעלות ראית שם].

מגד גבעות עולם ח"א אות ג עמי לו

אומרים בכתר שמע ישראל זכר לנס שנעשה שבלע נחש מלך פרס שאסר לומר שמע

וַיִּבְלַע מִטָּה אֶהְרָן אֶת מִטָּתָם (ז, יב). ולמה נהגו לומר פעמים ולהיות לכם לאלקים בקדושה [שבת במוסף], מצאתי בתשובת הגאונים,
לפי שבימי רב גזר יווגדר מלך פרס שלא יקראו קריאת שמע מה עשו חכמים שבאותו הדור תקנו להבליעו בין הקדושות
רישא שמע ישראל וסיפא אני ה' אלקיכם ולמה תקנו לומר בהבלעה כך כדי שלא תשתכח קריאת שמע מפי התינוקות.

ובקשו רחמים מן השמים ובא תנין בחצי היום ובלע יווגדר מלך פרס בבית משכבו ובטלה הגזירה, אמרו חכמים שבאותו הדור
לא נבטל שלא לאמרה בקדושה כלל כדי שיתפרסם הנס לדורות, אלא נקבע אותה בתפילת המוספין ובתפילת נעילה שאין שם
קריאת שמע כלל וכן מנהג בשתי ישיבו עכ"ל.

שם בכל התורה אלא כמו שקראו בתיה בת פרעה, ואף הקב"ה לא קראהו בשם אחר. שמות רבה פרשה א, כט

לא עמדו נגד משה אריות וכלבים וראיה שלא צוה פרעה לשומרים שלא יניחוהו להיכנס

בַּאֲרֵי פְרַעֲהָ (ט, א). כלל זה בידך כל מקום שיאמר בא אל פרעה יכוין לומר לו שיכנס אל טרקלין שלו בלא השאלת רשות, הגם שהיו לו כמשפט המלכים שומרי הבית אף על פי כן יעול ויכנס אצלו מבלי שאלת רשות, וכן היה עושה, כאומרם ז"ל. כי כמה שומרים היו לפרעה מזוינים ואריות וכלבים והיה נכנס באין מונע. ומצאתי ראיה ברורה לדבריהם ז"ל, ממה שאמר פרעה למשה השמר לך וגו' אל תוסף ראות פני וגו' (להלן י, כח). כי למה הוצרך לפרעה להתרות במשה והיה לו לצוות לעבדיו שומרי הבית, כי כן מנהג המלכים להעמיד שומרי המלך, ולהם יצוה שלא יניחוהו ליכנס, אלא ודאי כי לא עמדו כנגדו ואפילו אריות. וזה נס עצום.

לזה היה ה' צריך לומר לו בא אל פרעה פירוש הכנס ועלה אליו ולא תשים לבך למונע בעולם. ובזמן שהיה פרעה יוצא המימה היה אומר לו לך אל פרעה, כי שם אין שומרים

לירא מהם להצטרך לומר אליו עלה אליו, אלא לצד שאין זמן זה ראוי להליכה כי הוא מוציא בולעו התעוב ואינו מהמוסר, לכך אומר לו לך אף על פי כן. אור החיים

באחרית הימים

וּמָטָר לֹא נָפֵד אֶרְצָהּ (ט, ג). תלאן ברפיון. ואימתי ירדו, בימי יהושע על האמוריים, שנאמר, וה' השליך עליהם אבנים גדולות וגו' (יהושע י). והשאר שהיו בשמים, ירדו על גוג ומגוג לימות המשיח. תנחומא טז

לא לקו החטים כי היה בהם צורך לאפות מהם מצות

וְהַחֲטִיף הַבְּסֻמָּת לֹא נָכוּ כִּי אֶפִילַת הַנֶּחֱ (ט, לב). הרהרתי בדבר האמור והחטה והכסמת לא נכו כי אפילת הנה, וברשי"י מהמדרש תנחומא (פ' וארא אות מז) פלאי פלאות נעשו להם שלא לקו. וצ"ב מאי קמ"ל ולא יזה צורך נעשה הנס, וי"ל שהחטים היה בהם צורך לבני ישראל לאפות מהם מצות בצאתם ממצרים, ולכן שמרם השי"ת שלא ילקו, ובא הכתוב להשמיענו בזה חיבתם של ישראל לפני המקום. שפע חיים בשוה"ט ט"ו בשבט תשמ"א

עובדות וסיפורי צדיקים

הגר"א אמר לתלמידו העוור לפני החופה אסור לקדש אשה עד שיראנה ונפקחו עיניו

וַיִּקַּח אֶהֱרֵן אֶת אֱלִישֶׁבַע בַּת עֲמִינָדָב אַחֹת נַחֲשׁוֹן לֹא לְאִשָּׁה (ו, כג). זקני וילנא היו מספרים על אחד מתלמידי הגר"א שנתעוור בימי נעוריו, אולם לא פירש מאהלה של תורה וכל הימים היה שקוד על משנתו, עד שהגיע למעלות רמות בתורה, הגר"א נטל על עצמו להשיאו אשה, וב"ה נמצא שידך בוילנא, שהסכימה לבנות את ביתה עם הת"ח הצעיר העוור, ושיוסיף לעמול בתורה.

שמחתו של הגר"א ביום הכנס תלמידו לחופה היתה מרובה, ולפני העמדת החופה, כאשר השושבינים הובילו את החתן לכסות את הכלה בהינומה, כמנהג ישראל באותה שעה פנה אליו הגר"א ואמר, חז"ל אמרו **אסור לקדש אשה עד שיראנה**, ומשהשלים את דבריו פתח החתן העוור את עיניו כל העומדים שם נוכחו לראות את כוחו האלקי, ובני הזוג ראו עולמם בחייהם, בנים ובני בנים.

הגאון החסיד מוילנא עמי רנט

הרב דסלר נסע תשע שעות במסילת הברזל להודות על עזרה הרבה שהגישו לבנו

אָמַר אֶל אֶהֱרֵן (ו, יט). לפי שהגין היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו, ולקה על ידי אהרן (רש"י)

הרב דסלר נסע במשך תשע שעות במסילת הברזל אל הרב סילבר, וכאשר הגיע אמר שבא להודות על עזרתו הרבה שהגיש לבנו שגיע לאמריקה בעת המלחמה, ושטח בפניו את רגשי תודתו וגודל הכרת הטוב שהוא חש כלפיו. שאל הרב סילבר אבל מה רצונכם מה אפשר לעזור לכם, והשיב רק באתי להודות לכם. ועל זה נסע נסיעה ארוכה רק כדי לומר, תודה.

ספר הזכרון לבעל מכתב מאליו ח"ב עמי תנב